

**JEDNOTA PLATÓNOVA POLITICKÉHO MYŠLENÍ**  
Pojem prvního a druhého nejlepšího zřízení

Jakub Jinek

**Jednota filosofická, Olomouc 26. září 2018**

**Klasické a neklasické politické myšlení**

1. „Demokracie, tak jak funguje, nemá nic společného s nějakou nadsmyslnou ideou nebo s nějakým ideálním režimem. Je to souhrn prozaických institucí, které nutí vládcce, aby se svými soupeři trvale a spořádaně soutěžili podle pravidel.“ R. Aron, *Les sociologues et les institutions représentatives*, in: *týž, Etudes sociologiques*, Paris 1988, str. 220.
2. „Jsem přesvědčen, že Platón vytvořil v politické filozofii trvalý zmatek tím, že problém politiky vyjádřil v podobě otázek jako ‚Kdo by měl vládnout?‘, ‚Či vůle by měla být nejvyšší?‘ atd. ... Je zřejmé, že jakmile je jednou položena otázka ‚Kdo by měl vládnout?‘, je obtížné se vyvarovat odpovědí jako ‚ti nejlepší‘, ‚ti nejmoudřejší‘, ‚rozený vladař‘, ‚ten, kdo ovládá umění vládnout‘ (či snad ‚Obecná vůle‘, ‚Panská třída‘, ‚Dělníci‘ či ‚Lid‘)“ K. R. Popper, *Otevřená společnost a její nepřítelé*, Praha 1994, I, str. 113)
3. „Nejnápadnější rozdíl mezi klasickou politickou filosofií a současnou politickou vědou tkví v tom, že politická věda se již vůbec nezabývá tím, co bylo vůdčí otázkou klasické politické filosofie: otázkou nejlepšího politického zřízení.“  
„Kvůli svému přímému kontaktu s politickým životem byla klasická politická filosofie v zásadě ‚praktická‘; naproti tomu není náhodou, že novodobá politická filosofie často označuje sebe samu za politickou ‚teorii‘.“ L. Strauss, *Co je politická filosofie?*, in: *týž, Eseje o politické filosofii*, Praha 1995.

**Moderní výklad Platónova politického myšlení**

4. Genetická hypotéza:
  - a) *Ústava* – vládá filosofického vědění; zákony nehrají žádnou, anebo jen okrajovou roli
  - b) *Politikos* – vládá zákona jako vážně zvažovaná alternativa filosofické moudrosti
  - c) *Zákony* – vládnou zákony; osoba filosofického vládcce nepřítomna; realistická revize utopie

**Vláda zákona v Ústavě**

5. Tomáš Akvinský, *Summa theol.* I—II, q. 94, a. 2  
*ordo praeceptorum legis naturae*:
  - a) zachovat sám sebe
  - b) zachovat svůj druh
  - c) poznat pravdu o Bohu – žít v obci
6. Jádru politické problematiky v *Ústavě* (*Resp.* V,449c):
  - a) problém společného majetku strážců
  - b) problém jejich žen a dětí, tj. rodin
7. Tři řešení:
  - a) ženy (strážců) stejné úkoly jako muži = zrušení soukromých rodin
  - b) společné vlastnictví majetku, žen a dětí = zrušení soukromého majetku
  - c) vláda filosofů v obci
8. Cílem zákona o majetku a rodinách je dobro, jímž je jednota: „Není-li dobrý počátek společné úvahy to, otázati se sebe samých, co asi můžeme nazvat největším dobrem při zařazení obce, cílem zákonodárcova dávání zákonů, a co největším zlem, a pak se podívat, zdali věci, které jsme právě vyložili, jsou takové, že se nám hodí do stopy dobra a nehodí do stopy zla.“ (*Resp.* V,462a)

9. Společný majetek a rodiny kritériem nejlepšího zřízení: „Nuže tedy, první je ta obec i ústava a nejlepší jsou ty zákony, kde se v celé obci co nejvíce uskutečňuje staré přísloví, že věci přátel jsou ve skutečnosti společné. Tu pak, jestliže to někde nyní jest nebo někdy bude – aby byly ženy společné, děti společné, všechen majetek společný – a jestliže je soukromé vlastnictví všemi prostředky odevšad ze života nadobro odstraněno ..., zkrátka jestliže jsou zákony, které dělají obec co možná nejvíce jednotnou, nikdo nikdy nestanoví jiný správnější ani lepší výměr pro výtečnost zákonů vzhledem k dobrosti. Taková je tedy ta obec, a jestliže v ní bydlí buď snad bozi nebo synové bohů, radostně ji obývají při takovém životě; proto tedy nesmíme spatřovat vzor ústavy někde jinde, nýbrž držíce se této, máme podle možnosti hledat ústavu co nejvíce takovou. Ta, kterou my nyní máme v práci, byla by, kdyby se nějak uskutečnila, nejbližší nesmrtelnosti a na druhém místě jednotná.“ (Leg. 739b–e)
10. Vláda filosofů nutnou a dostatečnou podmínkou nejlepšího zřízení: „Nuže, zdá se mi, že můžeme ukázat, že by změnou jediné věci nastal obrat, arci ne malé ani snadné, ale přece možné [dostatečná podmínka]. ... Nestanou-li se, děl jsem, v obcích filosofové králi ..., není pro obce, milý Glaukóne, konce béd [nutná podmínka].“ (Resp. V, 473c–d)

### Vláda moudrosti v *Zákonech*

11. Definice zákona: „máme napodobovat, tak míní, vším způsobem ten život, jaký prý byl za Krona, a jaký je v nás podíl nesmrtelnosti, toho že máme poslouchat a tak veřejně i soukromě spravovat i své domácnosti i obce, nazývajíce **rozdílení podle rozumu** (toū voū διανομή) **zákonem**.“ (Leg. 713e n.)
12. Zákon má dvě části (Leg. 718a–724b):
- a) předmluva: oslovuje rozum, přemlouvá
  - b) vlastní zákon: oslovuje emoce, donucuje
- „... podobá se, že ještě žádný ze zákonodárců nikdy neuvážil, že je volno používat k zákonodárné činnosti dvou prostředků, přemlouvání a násilí, pokud to je možné vůči lidu neúčastnému vzdělání, a přece užívají toliko jednoho; neboť nesměšují *boj s přemluvou*, když dávají zákony, nýbrž užívají toliko nesmíšeného násilí.“ (Leg. 722b–c)
13. Struktura úřadů Magnésie

		Noční shromáždění			
		Euthynové			
		Strážci zákonů			
		Strážce výchovy			
Správní	výchovní	náboženští úředníci	Vojenští úředníci	Nejvyšší soudci	
	Rada			Střední soudy	
	Sněm		Vojsko	Nižší soudy	

14. Euthynové:
- „Není nikterak snadné nalézt představeného představených, který by vynikal vzhledem k dobrosti, ale přece je třeba se pokusit vyhledat jakéhosi božského nápravce. ... Proto tedy je třeba, aby byli euthynové všichni podivuhodně vynikající všelikou dobrostí. Budujme tedy jejich vznik nějak takto.“ (Leg. 945c, e)
15. Noční shromáždění
- „Je třeba tedy nyní uvažovat, Kleinio a Megille, zdali máme ke všem uvedeným zákonům, které jsme probrali, připojiti hned ještě i ten, že to noční shromáždění členů vlády bude podle zákona strážiti pro zachovu obce, když se mu dostane veškerého toho vzdělání, které jsme probrali; či jak máme dělat? ... Ještě není možno, Megille a Kleinio, dávatí zákony o takových věcech, dokud to shromáždění nebude zařízeno – tehdy bude čas stanovití zákonem, nad čím mají mít vrchní moc.“ (Leg. 968a–c)